

LITERATORUL

Apare Duminică

— Duminică, 31 August 1880 —

Abonamentul: pe trei luni 4 lei, pe șase luni 8 lei.— Anunțurile: pe pagina 15 și 16 linia 50 b
Serisoriile nefrancate se refușă. Administrația Strada Stîrbey-Vodă, 9.

SUMARUL: Noaptea de Aprile de Al. A. Macedonski—Două dureri. Fr. Coppée. tr. de Th. M. Stoienescu.— Vai, de C. Bacalbașa.— La Cugetări de Th. Dumbrăveanu.— Procesiunea Funebră de Mircea Dimitriade — Despre câteva tipuri, de F. Mallefille trad. și Ophelia de B. Florescu. — Tabla trimestrului.

Noaptea de Aprile

Doamnei L... B...

Maî ții oare încă minte, noaptea 'n care ne-am iubit?
Un moment! Și 'n el o viață de un secol am trăit!
Pentru tine ce-am fost ênsă? Tot ce ai fost și pentru mine?
Un capriciu de-o clipă pe-ale inimei ruine!
Eată tot. — Fără 'ndoială, noaptea, c'o vei fi uitat
Și te miri de întrebare precum ênsu-mi sunt mirat:
Unul ș'altul, de atuncea, multe nopți avem de-acele
Ca să ne-amintim de toate, — este foarte-adevărat!
Dar secretul întrebării, cunoscut inimei mele,
Nu e-al meu, să 'l dau pe față, și 'ți rămâne a ghici
Pentru ce aceste vorbe vin pe buze-a 'mî rătăci:
„Maî ții oare încă minte, noaptea 'n care ne-am iubit?..
„Un moment!... Și 'n el o viață de un secol am trăit!

Eram tineri de-o potrivă, — visători ca Poezia,
Grățioși ca Tinerețea, — dulci ca două sêrutări

Care-aprind pe buze rumenî ale dragostii 'mbătării!
 Tu în arte, eu în versuri, ne 'ncepuserăm sôlia,
 Viitoru 'n fața noastră surîdea, — și între noi
 Sta caprițiul molatic; — iar deschis pentru-amînduoi
 Să afla Musset pe masă. — Mai ții minte, spune'mi oare,
 Frazele armonioase din poema 'ncântătoare,
 Când perdelele alcovei trăsăreau? — Când Rolla, mut
 În beția cea din urmă sta cu sufletul pierdut!
 Marion, pe-ale lui brațe, — o copilă! — cumpărată
 Pe preț d'aur de la mă-sa să sbătea nevinovată!...
 O! De ce n'am fost ca Rolla și ca el să fi făcut
 A'mi fi noaptea cea din urmă, noaptea ce-am păstrat în minte?..
 Câte suferințe astfel nu mi-așiu fi cruțat, — și cât
 N'așiu dormi acum de bine printre mutele morminte
 Unde scapi de scârba lumii și de-al traiului urit!

Spune-mi, draga mea... Mă iartă că era să-ți zic pe nume!...
 Poți să fii cu o femeie, dar de ești un om de lume,
 Trebuie după acela, Doamnă, ca să-ți zici, — și eu
 Care fac din lume parte, ca un om cu manieră,
 Pot să sar pe ici pe colo, câte-un gard din drumul meu...
 Însăși le-ai sărit adesea... — Să sar însă-o barieră!...
 Nu e 'n gustul dumitale și nu poate fi 'ntr'al meu!
 Doamna mea, dar. — Mai ții minte?... Eu nu uit nimic... — În cât
 Focul ce ardea în sobă par'că 'l ved. — Tușeai p'atunci
 Și credea că Moartea, grabnic, are 'n groapă să te-arunce:
 Ea luă amorul nostru și se mulțumi pe-atât!
 Este adevărat, de sigur: — Nu făcusem jurăminte
 Ca să ne iubim o viață cum se face-obișnuit!
 Un caprițiu de-o Noapte are alt-tel de cuvinte
 Și cu toate-aceste, o clipă cât un secol, — ne-am iubit!
 Luna nu era în ceruri ca s'o am de mărturie,
 Și 'nehizându-și somnoroase, ochii lor pătrunzătorii,
 Stelele nenumărate de pe bolta azurie
 Dormeau dușe prin văzduhuri sub o grea manta de nori!
 Ușa chiar, era 'necuiată. Iar pe ulița deșertă
 Câți-va nătărăi de frunte să luaseră la ceartă
 Atrăgînd de la fereastră pe un curios gardist,
 Care strâns la cataramă, în mondiru'i de cazarmă,
 Dup'o lungă sêrutare, auzise 'n casă larmă...

Precum vezi, n'am nici un martor și e lucru foarte trist!
 Lemnele trozneau subț flacări și se 'ncovoiau în donce,
 Ênsă în cenușă mută de atunci s'au prefăcut,
 Că de-ar ști ea să vorbească revenind la viață nouă,
 Multe-ar mai putea să spună ele care ne-au văzut!

A! de n'ăi uitat nimica din momentele trecute,
 Dacă Noaptea de Aprile ți-a rămas în suvenir,
 Vino. — Vom sorbi din cupa fericirilor pierdute
 Zilele vor curge line după noapților delir!
 Sunt atât de tînăr încă, inima-mi e-atât de plină,
 Buzele-'mi șoptind un uime după dragoste suspină!
 E ciudat fără 'ndoială,—că sunt anî întregi de zile,—
 Să 'mi reamintesc de-o noapte printre nopțile de-Aprile,
 Și cu gândul dus la tine, visător, să mă trezesc,
 Cu o patimă în suflet și în inimă c'un nume
 Ca să 'mi fluture pe buze și să 'mi spue că iubesc!
 E ciudat și n'am ce zice, dar ciudat așa cum este
 Face parte integrantă din a dragostii poveste:
 Inima este-o enigmă și iubirea un mister.
 Le urmez și iată totul; să le înțeleg nu cer!
 De e scris ênsă departe unde te-afi-acuma, Doamnă,
 Să uiți nopțile de-Aprile pentru nopțile de toamnă
 Și să rizi de-aceste versuri ale sufletului meu,
 Și să 'mi zic ca mângâiere pentr'o patimă adâncă:
 Uită-le, dar lasă-'mi dreptul ca să nu le uit și eu,
 „Mai ții oare încă minte, noaptea 'n care ne-am iubit?
 „O mai ții tu minte încă?...
 Intr'o clipă trecătoare cât un secol am trăit?“

Al. A. Macedonski

OPHELIA

D-lui Stăncescu, pictor.¹⁾

O geniu nemuritor al lui Shakspeare! O creatore! nu e suflet
 pept omenesc care să nu se complacă în creațiunile tale.

Pentru ce viața? Pentru ce moartea? strigă nevoiosul, fata-
 listul Hamlet, simțind cum necesitatea crudă i smulge amorul din
 inimă și l'aruncă pradă destinului.

(1 Autorul tabloului ce reprezintă capul Opheliiei între erburi.

Ofelia i șoptește: „Viața pentru a iubi, moartea pentru a nu se deștepta din visul iubirii,”

Dar murmurul ei plângător se stinge neauzit, neînțeles în cruda tragedie. Ce-ți mai rămâne, floare, de cât a te scutura, ânger de cât a sbura, rațiune, de cât a te sdruncina, femeie, de cât a muri.

Fericită copilă! De la prima ta decepțiune, te-ai înclinat pe tulpină, ș'ai dat cu piciorul rațiunii, acestei nebune, vieței, acestei povare.

Destinul tău este cu toate astea al nostru, tutulor, sërman-muritorî, de și tu ai murit nebună, de și noi ne credem înțelepți de a trăi. Dar și noi vom peri, și din noi toți nu va mai rămâne decât,—câtva-timp, o față deja învinețită, trăsuri brăzdate de negre linii,—ș'apoi,—apoi, ceva care nu mai are nume în nici o limbă.

O Ophelia cea mai vie închipuire a amorului de fecioară, tu ești tot de o dată și închipuirea poetică a morții. Arta ți-a pus frumosul cap pînă erburile care ți-au văzut sfîrșitul. Poesia costă ducea penelul, și tu, pe care stăpîna cea surdă a lumii și-a pus negrul semn, rămîi o poezie a cărui accent răsună melancolic în inima tutulor nenorociților.

BCU Cluj / Central University Library Cluj; Florescu.

FRANÇOIS COPPÉE

DOUË DURERİ

Dramă într'un act în versuri

SCENA II

Berta (singură)

Iată locul morței sale!... Iată dar fatala casă,
Unde afundat în visuri, sta plecat pe trista-î masă;
Locu 'n care-a dat luminei opera ce 'l-a 'nălțat!...
O! Răspundeți-mi voi martori, pentru cel ce-am venerat,
Relele, purtarea-î crudă, fost-ați dupe-a lui voință!
— Mabile, volume mute, ce citea cu stăruință,

Pană, dintr'a cărei vârfuri versurile inundă,
 Voi, oglinzi în fundul căror ochi lăngezi se scaldă,
 Arme, care altă dată străluciați într'a lui mână,
 Spuneți, care e misterul... Care-a fost a lui stăpână?
 Influențele fatale, numai voi le-ați cunoscut,
 Care 'l îndemnați să uite locu 'n care s'a născut,
 Care 'l-a răpit departe, dintr'un loc de exaltare,
 Unde stam cu ochii țintă, într'o vană așteptare!...
 La fereastră, în tăcere, am văzut de câte ori,
 Ziua dispărând în noapte, noaptea 'n limpedele zori!...
 Cu regretul dus departe către umbra rătăcită,
 Ochi-mi se pierdeau pe calea pururea ne 'nveselită.
 — Spuneți, n'a gândit vre-o dată l'al meu suflet desperat?
 Prin vre-o seară strălucită, într'un cadru transportat
 De-a orașului tumulturi, ce se sting în depărtare;
 Singur... cu privirea 'n ceruri, noaptea 'n tainică visare,
 Și cu brațul pe fereastă, pot să cred, că s'a gândit
 Către țara depărtată, unde-un suflet umilit,
 Stă ca dânsul în veghere și păstrând a lui credința?...
 Dar vorbiți-mi!... Regretat-a de sârmana mea ființă?
 A!... In van!... Voi sunteți mute!... vecnic o să mă 'ndoesc!...
 Vai!... Speranța mea e stinsă... și eu... încă mai trăiesc!...
 — Cel puțin, în întuneric, unde zac prin corpuri moarte,
 Dacă locul remușcărei, îi e silă să te poarte,
 Scump copil... îți dai credința: viața singur 'ți ai răpus.
 Te-am iubit... Ți-am dat iertare!... Și, am sufletul prea sus,
 Ca să port vre-o resbunare, sau vre-o ură ne'mpăcată,
 Contr'acelui pentru care m'ai lăsat înstrăinată?
 (Se aude sgomot în dreapta.)
 Ce se-aude? Sgomot?... Urme?... Cin' să fie?.. S'a oprit!...
 Da!... Aud trosnind o chee? Uși secrete... negreșit!...
 O teroare ne 'nțeleasă sângele'mi îngheață 'n vine!...
 Singură... l'această oră!...

(Se vede deschizându-se încet o ușă mică, sub tapetul din dreapta.)

Intră!... Să m'ascund mai bine!

(Berta, fuge, cu spaimă, dupe un paravan întins, ea rămâne văzută de public. — Renée acoperită cu un voal și foarte emoționată intră prin ușa secretă și se oprește rezemându-se, ca obosită, de spatele unui fotoliu.)

SCENA III

Berta, (ascunsă) Renée

Renée

Doamne!... — N'ar fi fost mai bine ca să mor în urma ta?
 Trebuia să mai viu încă într'ast loc a te căta,

Când n'am altă mângâierre, de cât lacrimi zdrobitoare,
 Când speranța 'mi e mormântul, viața umbră trecătoare?...
 Eü ce nu am fost de față, lângă tine când muriai,
 Și când ochi-ți plin de geniu, ce 'n dureri rostogolai,
 S'au închis pentru vecie, fără ca să pot depune
 Un sărut; l'această oră... sigur... nu știu ce vei spune.
 Dacă m'ai vedea că intru, spăimântată pre cum sânt,
 Profitând de valul nopței, printr'un loc atât de sânt,

(Arătând ușa secretă)

Ca și'n timpul cel mai sacru, timp de-amor... de fericire!...
 — Dac'ai ști, ce cauț încă... în cumplită-mi ratăcire...
 Fie!.. De-am venit într'ast fel, strabatând prin întuneric,
 Ca să 'ntreb aceste resturi și locașul tău feeric,
 D'un amor ascuns, culpabil, — A! 'mi-e inima de ghiață,
 Nu 'mi-e frică, și 'nainte moarței chiar sunt îndrăsneață!..
 Soțul lăsat rușinei, tot ast-fel 'i-aș fi impus
 O injurie supremă, contra celei ce-a răpus
 Viața lui, lăsând destinul orb stăpân al cinstei sale,
 Al portretului și 'n fine al scrisorilor fatale!..
 M'a lcvit! — Cu toate-acestea viața ce 'mi mai folosea?
 Ce puteam să fac cu dēnsa, când printr'ēnsa imi lipsea
 Stima, ce păstraü mulți oameni pentru falșa mea virtute?...
 Dar, ce zic?... Intr'al meu suflet sunt dureri necunoscute!..
 — Fost'a oare vre-o femeie, care-atât te întrista?
 — Nu cred!.. Cauza turburării a fost poate muma ta!..
 Dacă, ne-ascultând de tine, n'aș fi părăsit odată
 Locuința părintească, ș'astăzi când sunt vinovată,
 Să doresc s'o caut iară ca să șterg rușinea mea,
 Să 'mi recapăt fericirea ca să pot reinvia,
 Tu o știi destul de bine, că unica-mi îndoință,
 Nu a fost de cât copilul, ce-acum daorme în neștiință:
 Poate chiar visând pe mama... și crezēnd că-l lângă ea!..
 — Așa dar... îți cer iertare!..

Berta (Ascunsă aparte)

Iată dar, vrășmașa mea!..

A! Cumplită răsbunare!.. Iat'o!.. Umbră blestemată!

Ah!.. E rău când arzi de ură, dar îți place... căci te 'mbată!..

(Va urma)

Th. M. Stoeneacu

V A I

Intr'o zi stând în grădină
Văzuî razele din soare
Aducând un flutur vesel,
Să sêrute sîn de floare.

Și vîzîndu'l cum se joacă
Dus pe aripî de plăcerî
Cugetaî, plecîndu'mî fruntea,
L'ale omuluî durerî.

Fluture în vecî ești vesel,
Om în vecî plîngî și suspînî
Pentru fluturî numai rose
Pentru oameî numai spinî.

C. C. Bacalbașa

Tînerul Dimitriadi, cunoscut deja lectorilor noștri prin traducerea lui *Previle* ce am publicat în parte, ne-adus următorul tablou. Fie ca această încercare reușită să fie urmată de un lung șir de lucruri frumoase.

PROCESIUNEA FUNEBRĂ.

Clopotul vibrează în aer, cu un glas răgușit; natura pare îmbrăcată în haine de jale; din când în când o bură de ploae cade ca și lacrimile din ochii unui suferind. Mulțimea se oprește, popii apar îmbrăcați în sfintele odăjdii, recitînd pe un ton nasal și lugubru, rugăciunea morților; trăsuri încărcate cu alți popi trec încet; unii dorm în liniște, alți casc, iar alți făcîndu-și socoteala cât ar sêe le vie de la slujba mortuală, rid vesel între ei, Carul funebru apare purtînd pe tînera vergină, a carei figură este umbrîtă d'un suris: surisul morții. Coroane rose și albe sunt svirlite pe cosciug în neregulă, trecătorii salută cu respect pe tînera ce-î lasă pentru liniștea eternă; Carul funebru pîșeaște încet; o trăsură 'lă urmează, plînsете înăbușite essu dintr'ansa, uă femeă cernită plînge, înconjurată de altele cară nu 'și mai pot ține lacrimile vîzînduî durerea: este muma care 'și plînge singurul ei odor.

Mircea Dimitriadi.

Despre câteva tipuri literare

Dacă judecăm drept, dacă căutăm ultima rațiune a cutărui sau cutărui personaj literar, trebuie să recunoaștem că Lara este un tâlhar, un hoț, un ucigător de oameni, și nimic mai mult.

În van se plimbă prin galeriile cele deserte, în van strigă în noapte, ca o cucușă, și se învâluște în durerea sa melodramatică; nu va avea nici o dată vr'un drept asupra simpatiei oamenilor buni, nici asupra admirațiunii oamenilor cu mintea întreagă. Nu se poate plânge de nimeni, de cât de el însuși: din contra cei-l-alți pot să se plângă de dânsul,—și încă grozav.

Dacă sub trupușa lui înfățișare și sub vorbele-I pompoase se ascunde ceva, apoi acel ceva nu este alta de cât părerea de rău că-I lipsește considerațiunea lumii. Și unde e nedreptatea în această lipsă? Oare datorește societatea stima sa unor asemenea nemernici? Și ce răsplătă va păstra ea oare virtuților celor mari?

Un om nu se poate bucura de toate de o dată. În loc de a duce protundenți omorul și prădarea, picat pe mare, și pe uscat tâlhar de drumul mare, n'avea Lara de cât să se așeze liniștit acasă, să trăiască ca un om de omenire, dacă lucrul nu trecea peste puterile lui. Ar fi fost ales primar al orașului său, și toată lumea ar fi fost mulțumită.

În scurt, departe de a fi un *typ*, Lara nu ești nici chiar o individualitate, nici chiar o excepțiune, ci numai și numai un monstru.

În cât despre Manfred, el nu e nimic, sau dacă vorești absolut ca el să fie ceva, va fi o ființă datorită nu zic imaginațiunii, ci nebunii-I, vis greu dar elocinte, căci Byron este de sigur unul din cei mai mari artiști care s'au făcut să vibreze Iyra. Dar se pare că arderea inspirațiunii absorbă toată seva organizațiunilor lyrice. Trunchiul suferă de această exuberanță neorânduită a frunzișului.

Byron și-a luat partea sa din această fatalitate. În operele lui, imaginațiunea stylului jieneste p'a gândirii, și mai tot d'una concepțiunea rămâne mult departe de execuțiune.

Byron a creat un frumos *typ*, pe Giaurul: un om care nu inbește decât pe o femeie, o pierde, o răsbună și moare, ne mai având alt nimica de făcut în viață. Eată ceva ade, v'rat, simplu, lămurit, mare, complet.

Byron a schițat mai mult de cât se fi desemnat o sublimă și îngrozitoare figură p'a lui Cain. Pentru ce viața? Pentru ce moartea? Pentru ce răul? Pentru ce decăderea omului? Toate aceste cestiuni sunt, nu rezolvate, căci nu pot fi rezolvate, ci atacate cu o înspăimântătoare îndrăzneală, și eroul poemei este de sigur una din cele mai măndre personificări ale răscăleii omenești.

Eată, ca inventor, cele două mari titluri ale lui Byron, aproape singure, și prototypurile o perechi sale. Cele-l-alte figuri ale acestui poet sunt în general reamintiri sau din propria lui personalitate sau din a altora.

Manfred, de exemplu, este productul hybrid al lui Rene, care el este o creațiune adevărată și minunată,—și al lui Faust. Egal cu amândoi prin formă—egalitatea o frumoasă unde superioritatea este peste putință,—Manfred, fără comparațiune posibilă, rămâne inferior și unuia și altuia prin gândire. Și cu toate astea o necesar de a întrece pe cei ce vrei să urmezi, și a nu o face o ceva rușinos, și Manfred, prin phisionomia sa nesigură, numai pentru nenorocirea sa reamintește trăsurile strămoșilor săi.

Într'adevăr, Faust mi pare cu don Quichote cel mai minunat product al imaginațiunii omenești, și împreunarea a acestor două nume e mai puțin straniu de cât poate părea la prima vedere.

Amândoi au aceeași semnificațiune, aceeași importanță istorică. Amândoi întind evul de mijloc în momentul lui, și închid porțile pe dânsul. Don Quichote e cel din urmă cavalier, Faust cel din urmă alchimist. După dânsii, nimeni nu va căuta nici Saint-Graal-ul nici Marele Arcan.

Iată pentru trecut Viitorul, și el este același pentru amândoi.

Ei se ating și prin ce este absolut într'ênșii, și prin ce este contingent. Philosophia găsește în ei tot atâtea raporturi cât și istoria. Amândoi se preocupă tot atât de ideal, fie cure în modul său. Fie care urmărește a sa chimera, acesta stabilirea dreptății în univers, acela, rezolvarea eternelor probleme.

Se deosebesc, e adevărat prin direcțiune și prin mers; unul și învederește activitate prin tărie, cel-alt și eșerească inteligența prin meditațiune, unul merge în lumea faptelor, cel-alt în lumea ideilor. Dar indentitatea există în rezultate, ca și analogia în țintă.

La capătul drumului ce au apucat fie care, întâlnește amândoi mizeria omenească, care se înfățișează fie căruia sub una din aparițiile sale cele mai îngrozitoare. Unul constată zădărnicia științei, cel-alt nebunia devotamentului, două adevăruri dureroase într'un mod atât de egal, în cât nu știm asupra căruia să plângem mai mult.

Și observați încă că amândoi călătorii au același tovarăș în ostenitorul lor pelerinagiu, Ori cum să fie vorba, naivă sau batjocoritoare, ori care să fie rolul, de drac sau de țeran, ori care să fie numele, Mephistopheles sau Sancho, este tot aceeași gândire, scepticismul, aceeași ființă, realitatea, realitatea care în veșci urmărește, povățuește, hărțuește batjocorește, desragiasă pe idealisti, atât de supărăcioasă, și înțeleaptă într'un mod așa de mizerabil, încât preferă cine va să se înșele cu ei, de cât să aibă dreptate cu dânsa.

Astfel se destăinuiește privirilor atentive apropiata rudenie a acestor mari poeme, pe care l'au crede la prima înfățișare atât de streine una de alta; astfel se regăsește sub diversitatea formelor nedespărțita unitate a spiritului omeneș.

Dacă m'ar întreba căruia din două dau preferința, și-aș răspunde: Pentru ce să alegem? Pentru ce chiar să comparăm? Stejarul e un frumos arbore, dar și palmierul e frumos, și le admir pe amândouă fără a mă întreba care e mai frumos. Mă place rosa, imă place și crinul. Care-mă place mai mult? Nu știu și nu-mă bat capul să știu.

Cum să ne decidem, între două capuri d'operă? De o parte este preotul, Theresa Pança, Rossinante și Grison aceste două animale nemuritoare, demne de a fi încălecate de stăpenii lor, Maritorna și Dulcinea de Toboso; toate acele episoade minunate, toate acele aventuri plăcute, muntele și câmpia, deșerturile și drumul mare, castelul și posadele, coliba pădătorilor de capre, peștera de la Montesinos și morile cu aripi, atâtea uimitoare invențiuni transformate de admirațiunea popoarelor în proverbiale adevăruri, toate clasele societății represintate cu vioiciune, natura pretutindenți surprinsă asupra faptului, omenirea palpitândă, viața în întregimea precum și în amănuntele ei. Dar, de cealaltă parte este Margarita. Cu toate aste, dac'ar trebui absolut să aleg între două iubiri, dacă, ca Paris, aș fi condamnat să pronunț între frumuseți nemuritoare, cred că aș da premiul cărții spaniole, și, de sigur, nu din cauza prejudecării neamului, din cauza latinității, căci pentru mine inteligența n'are patrie. Nu vroi a băga în seamă nici faptul că Goethe a găsit în legendă nu numai subiectul, dar încă persoanele poemei sale, pe Faust, pe Famulus Wagner, pe Mephistopheles și chiar pe Margarita. Mai mulți scriitori într'adevăr se luptaseră înainte de Goethe cu acest subiect; între alții vechiul poet engles, Christof Marlowe, căruia i s'a împrumutat Goethe cu unele fericite indicațiuni cu episodul Elenei, de essemplu,—pe când nu se găsește nicăieri, pe cât știu cel puțin, germenul lui don Quichotte. El e singur din familia sa, nu isvorește de cât din ei ns și, a eșit înarmat din capul lui Cervantes, ca Minerva din creerii lui Joe.

Dar ce face asta? Gøthe și-a însușit de o dată tradițiunea primitivă și lucrările intermediare, și a pus pe toate semnele suveranității sale. A creat, după imaginațiunea populară și după operele predecesorilor săi precum Calderon după Lope de Vega, precum Corneille după Diamante,⁽¹⁾ precum Racine după Euripida.

Omenirea n'are de cât un centru și radiază în mod fatal în toate direcțiunile; a mă cercul, eată sarcina ultimilor veniți și a-și îndeplini această sarcină e destul pentru gloriilor. A perfecționa este a inventa, a reface este a face.

Ni s'ar zice că nu se poate nega cu toate aceste că aceste acte de generațiune complexă și spontană sunt atributul unei organizațiuni superioare. A trage totul din sine însuși, și forma și fondul, și germenela și dezvoltările, este unul din acele fenomene rare și splendide care sunt o nerecusabilă mărturie de o putere mai mare de concepțiune, de o mai înaltă virtualitate a inteligenței.

Fie; voi acorda chiar, de mi se cere, că aceasta poate adăoga ceva la meritul și prin urmare la gloria autorului, dar nu schimbă însă nimic în valoarea absolută și definitivă a operei. Clădit de unul singur, sau de mai mulți, monumentul nu este mai puțin cea ce este.

Nu, marea, adevărată superioritate a lui don Quichotte, este depă mine, de a rămănea pretutindeni și în mod constant omenesc. E tot atât de ideal dar mai real decât Faust, tot atât de adevărat, dar mai verisimil.

Cu densul imaginațiunea nu se poate rătăci. Asistăm la nebunia lui, fără a ne putea teme de a lua partea noastră din această nebunie. Închisă în el însuși, ea nu e o boală lipitoare. Vedem eșind din creștii lui fantasmela pe care în curând le va urmări; el însuși, fără știrea lui, ține firul care le face să salte înaintea ochilor săi. Aceste mari trupuri care-și mișcă aer brațele îngrozitoare, nu sunt giganți de cât pentru dânsul, pentru toată lumea ca și pentru Sancho, ele nu sunt de cât mori de vânt. În loc de a turbura rațiunea, eroarea nu servă aci de cât a o confirma în siguranța sa.

Din nenorocire nu este același lucru și pentru Faust. I lipsește omogeneitatea. Gândirea perde ceva din unitatea sa în metamorfozele dispozițiunii operei care este multiplă și une-ori contradictoriă. Cu doctorul trecem la fie-care moment din lumea pozitivă, în cea supranaturală; aci trăim în societate cu oamenii, aci suntem în comunicație cu spiritele. Fenomenele realității nu sunt destul pentru curiozitatea lui neregulată; are încă nevoie de iluziunile fontasmagoriei.

Gøthe a vrut să împace incompatibilitățile. E tot de odată o greșală și o nenorocire. Călătoria prin spațiu i eși tot așa de rău ca și celui de înaintea sa, Icaru. Cum și-a luat avântul prin aer, i vine ameteală. Mergând prea sus, perde din vedere punctul său de plecare, și-și uită direcțiunea: vrând prea mult să probeze, și dă sie însuși o desmințire.

Eroul său proclamă că știința nu e nime tocmai când știința supune puterea lui pământul și iadul: vorbește familiar de îndoițele sale, cu dracul însuși a cărui preșința numai e destul pentru a confirma fără răspuns adevărul unei teologii întregi.

Lipsa de logică e ades echivalentă cu lipsa de bună credință: nu credem mai mult celui care se înșală decât celui care minte. Între acela însă care ascultă și acel ce vorbește, sympathia este în rațiune directă cu sinceritatea. Gøthe dărdmă o parte din autoritatea gândirii sale, dându-i o temelie pe jumătate imaginară. Ori ce am face, adevărul să micșorează și se degradează de e pus în contact cu minciuna.

(1) D-l Mallefille cade aci în aceeași eroare ca și Voltaire. Corneille a imitat pe Guilhem de Castro, și a fost imitat de Diamante. Este azi afară de dubiu acest fapt. E vorba de plesa de Cida. Racine imitat din Euripide pe Phedra.—B. F.

Antichitatea și evul de mijloc aveau o credință puternică în apariții, admiteau fără greutate în speculațiunile artei unele ipoteze care formau o parte integrantă din existența lor. Se poate zice, modificând gândirea lui Leibnitz, că poezia este o oglindă care mărește viața ce o înfășură și o înconjoară.

Circumstanțele s'au schimbat. S'a sfârșit de aci înainte cu apologul și cu mythologia. Omenirea e acum de vârstă a nu-i se mai vorbi de cât rin rațiune.

Înțelegem énea, de e nevoie, ca poetul să se pue într'un mijloc fantastic, să pue în acțiune, să facă să vorbească niște abstracțiuni, niște symbole. Der să fie atunci drama, ca și persoanele, numai abstractă și simbolică. Prima condițiune a artei, e să rămăe o operă pretutindeni identică cu ea însăși. De e așa, castiunea nu este dar de cât de a stabili o scară de proporțiune.

Dar între ce e real și ce e imaginar, unde este măsura? Într'ce e definit și ce e nedefinit, unde este raportul?

Aceste subite treceri dintr'o lume într'alta sdruncină echilibrul spiritului. Obicnui cu deplina lumină a zilei, ochiul se dilatează în zadar în mugurul lunei umbrelor și nu aținteste de cât o privire nesigură și turburată asupra fantasmelor care se mișcă în acest spațiu plin de îndoiți.

Cum oare judecarea puternică și pătrunzătoare a lui Gœthe a scăpat din vedere pericolul acestor neasămuri? Supărăcios spectacol într'adevăr e pentru noi acest Faust care delasă personalitatea sa în mâinele stăfiielor evocate de el însuși! Nu numai cu sfială, ci éncă cu o privire dureroasă delăsăm, pentru al urma în chaosul umbrelor, acest pământ, locașul adevărului, teatrul strălucitor al gloriei lui, în care iradiază împreună al ei spirit și al ei suflet în îndoiita activitate a gândirei și a amorului.

Curiositatea noastră a consimțit singură a se amesteca cu informa plebă a vrăjitoarelor și a gnomilor; admirațiunea noastră rămăne mult în apoși, și se plimbă de la laboratorul lui Faust la câmpiile din împrejuririle orașului, de la biserică la fântână, de la grădina Marthei la camera Margaritei. Acolo este interesul, acolo este emoțiunea, fiind-că acolo este și omenirea.

Ține capul cât vrei de sus, chiar la înălțimea stelelor, dar picioarele-ți tot să atingă pământul. Poesia seamănă cu Anteu: și perde țâria de părăsește pământul, al ei focar.

Eată partea slabă, eată adevărata, singura inferioritate a lui Faust. Eată cea ce'l va perde—nu, căci această vorbă n'are înțeles pentru cei nemuritori—eată cea ce'l va face să se reînnoască. Cu toate că de două sute de ani posterior lui don Quichotte, Faust va fi refăcut înaintea lui.

A reface o asemenea operă! Și pentru ce nu? Toate lucrurile eterne sunt refăcute tocmai fiind-că sunt mari și eterne. Vórbind drept, spiritul omenesc nu întreprinde continuă. Și în ce vrei sa-și întrebuițese el țâria în veci crescândă, dacă nu în obiectele demne de a-l ocupa? Trebuie ca materia să fie demnă de lucrător.

Iliada, Odysea erau de sigur epopee colosale. Și cu toate aste, Virgiliu le-a combina în Encida, adăogând chiar pe Didon. Cei anticși au avut până la un punct conștiința acestui adevăr:

Nescio quind majus nascitur Iliade.

Divina Comedie a lui Dante este călătoria lui Ulyse în Infern, refăcută în punctul de vedere catholic.

Istoria modernă avusese, ca și cea antică, epoca sa eroică. Evul de mijloc avu mai de o dată doi Omeri, pe Arioste și pe Tasso.

Amândoi sub numiri diferite, au refăcut Iliada și p' al ei eroi. Acelaș teatru, aceleași

caractere, aceleași fapte mari, înveșmântate numai în idei și moravuri noi. Dar e tot Troia sunt tot Agamemnon, Achile, Hector, Ajax, Ulyse chiar și chiar Nestor. în Rolando furioso, orașul asediat se numește Paris; regele regilor Carol cel mare; eroi Roland, Ferragus, Rodomont, mai știi eu? În Gierusalemme Liberata, Orașul Sânt, Godefroi, Renaud, Tancrede Raymond de Tolosa, Ismen plin de viclenie și Armida, Circea modernă

Euripide, Aristofane și Plaut se regăsesc metamorphosați și infrumusețați în Racine și Molière. Phedru trăește în Lafontaine, mai ingenios, mai variat, și tăinuind sub naivități mai tinere adâncimi necunoscute lui însuși.

Însă și Anglia—*ultima Thule*—și-a luat partea sa din Grecia. Hamlet este Oreste, transportat în țara negurilor. Byron s'a năpustit pe Prometheus și și-a hrănit toată poesia lui din acest ficat nemuritor.

Contemporanul lui, Bernardin de Saint Pierre, a tras pe Paul și Virginia din marmora de Paros din care Longus sculptase pe Daphnis și Chloe.

Béranger reîntinereste de Orațiu cu ce grație și cu ce succes! Lyra lui Pindar rezună, mai sublimă și mai inspirată, în mâinile lui Victor Hugo.

Nici o operă nu e ferită de acest pios sacrificiu al transformării. Lucrarea nu se oprește nici chiar la pragul monumentelor consacrate.

Area sântă este turburată. Redesteptat din mormântul său, bătrânul Orient vede cum i se răpește cheia arcanelor sale. Moartea violată devine fecundă; sufletul trecutului se răspândește în siul viitorului. Vechiul Testament a fost reînscut de cel nou. Milton dezvoltă Genesa infrumusețind'o.

Gândirea zdrobește coaja prea strîmtă a anticului symbolism și-și ia avântul său de acvilă prin spațiul fără margini.

Plângerea lui Iob se continue, mărită prin secolii. Omenirea, neperitor suferind, trăește pe bălăgarul ăsta al lumii, ranele sale care nu se tămăduesc, și geme prin vocea nemăugăiată a poezilor.

Chateaubriand, acest pelerin al melancoliei, merge să răpească echourilor din Siou secretul întristărilor divine. După densus vine Lamartine, ca Solomon după David, fii mai mari de cât părinții lor. El descață harpa lui Israel, atârnată pe malul riurilor din Babilonia, și, aplecat pe oceanul timpurilor, el încântă urâtul fără mângăere alexilului etern.

Poet și filosof, indoit interpret a două tradițiuni, Lamennais, după ce a refăcut pe Părinții Bisericii, într'o zi, lucru de necrezut în aceste timpuri, a reînceput pe Profeți, și apoi s'a pus să rescrie pe Aristote cu stylul lui Platon.

Istoria însă-și, istoria care ar trebui, să pare, să rămie nemișcată ca și trecutul pe care'l narează, e reînscută din temelie, și pe când Guizot, Thierry, Michelet începeau a reînvia evul de mijloc, Niebuhr termina de a reclădi pe Titu-Liviu.

Nimic nu moare, nimic nu durează; toate se transform. Nimic nu rămie, nimic nu pare, toate merg al lor mers.

F. Mallefille.

tr. de B. Florescu.

LA CUGETĂRI

Dați-mi pacea căutată, cugetări amăgitoare,
Nu mai turburați un suflet; cu iluzii răpitoare
M'ați nutrit destul! sunt june și pe frunte-mi ați săpat
Semnui vostru bestemat!

Opt-spre-zece ani sunt estă-zi de când aruncat în viață
Ochii-mi, au sorbit lumina soarelui de dimineață
Opt-spre-zece ani, atâta și î-mi pare că-am trăit
Secoli lungi fără sfârșit

Si de ce? bătrân sunt oare? pletele-mi nu sunt cărunte
Ibărcituri nu am pe față, crețe încă n'am pe frunte
nsă vai! dacă sunt tînăr și de ani și de dorinți
Sunt bătrân de suferinți

Dacă-mi las privirea tristă, pe a lumii intinsă mare
Unde anii s'afundă, ș'omenirea 'n nepăsare
Trece invelită în noapte în al veacurilor nor
Pot se fi nepăsător?

Pot să nu suspin? când colo inoceanul lăcrămează
Svârcolindu-se în lanțuri și mai colo bauchetează
Criminalul fără grije insuțând pe Dumnezeu!
Nu! sunt om, e dreptul meu!

T. Dumbrăveanu

Literatorul va publica sucesib în numerile viitoare?
Vedua lui Padilla, tragedie de Martinez de la Rosa, tradusă de C.
Dimitriadi.

Lache Buturugă, nuvelă, imitațiune de Mihail Demetrescu.

Unchișorul Serecie, legenda în trei tablouri de A. A. Macedonski.

Iadeș, comediă originală de A. A. Macedonski.

Don Rrfael, nuvelă, de F. Mallefile.

Păcală Selbatec, comedie de Delisle, localisată de B. Florescu.

Espiațiunea lui Saveli, dramă de B. Florescu.

Istoria teatrului chinez ect.

TABELA¹⁾

I. POEZII

	Pag.		Pag.
A. A. Macedonski			
Octav	209	Tot ce-ai vrea	276
Copilăria	220	Astăzi noapte	279
Luî Carol Scrob	233	Subt umbră	281
De-aş fi născut	237	La doi ochi înorăşi	282
Poezii	244	Cântec de renaştere	305
Mirza	247	Mourten unui fluture	308
Immormentarea şi toate su-		Mur-Fatlar	319
netele clopotului	250	A fost să fie	323
Dacă	250	Te-am văzut	322
Dezastrul	254	Castelul	354
Focul sacru	263	Ocenele	363
Iubesc	270	In ochii tăi	375
Ved bine	271	Plapomă şi căpătâiu	383
Ea pleacă	272	Mângâierea desmormenirii	385
Ânger saii demon	276	Noaptea de aprilie	401
I. N. Polycroniade.			
La gară			220
Carol Scrob			
Spes, ultima dea	216	Lacrimile	285
Visul	238	Se vede	287
Melancolie	251	Gândul	297
Naşterea poesiei	268	Ispita	298
De ce mai deşteptat ?	280	Am iubit	301
Duiliu Zamfirescu			
Pe o pagină de musică	253	Nebuna din Herăşti	289
Salbele	265	Djali	394
Te-am întrebat	269		
T. M. Stoenescu			
Nerina	258	Doie dureri (dramă de Fr.	
Lucia (traducere din Musset)	273	Coppée, traducere).	397, 404
De-ar putea	330		
Th. Dumbrăveanu			
Am iubit	326	La cugetări	413
C. C. Bacalbaşa			
Fără titlu	337	Vai!	407
M'aţi învăţat	370		
G. D. Giorgian			
Ochilor ei			380

II. POEZII ÎN PROSA

B. Florescu			
imensităţile	245	Cimitirul	257

¹⁾ Numărul 49 a fost răs paginilor fiind puse de două ori pag. 271 şi 272, şi neexistând paginile 271 şi 272. Corectări în tablă această eroare.

A. A. Macedonshi

Poema poemelor	321	Pe țermul mării	322
--------------------------	-----	---------------------------	-----

III PROSA LITERARA

B. Florescu

Aquarela a V-a	237	Focea de trandafir	396
Alaiul fetei sărace	379	Ophelia	403
Resfrângerea	395		

Luelliū

Sora de caritate	243	Un Polones	
----------------------------	-----	-------------------	--

Duiliū Zamfirescu

Cele două surorī	261	Model de literatură ebreă	264
----------------------------	-----	-------------------------------------	-----

Al. A. Macedonski

Tipuri dispărute:		Mircea Dimitriade	
VII Verigă țiganul	277	Procesiunea funebră	407
		VIII Capitanul de poștiă	342

Pantazi Ghika

O istorie fără început și fără sfârșit	330	Basme și Minuni	371
--	-----	---------------------------	-----

IV POESII FRANCESE

François izet:

Sonnet			241
------------------	--	--	-----

V TRADUCERI DE POZII

B. Florescu

Finlanda: Runeberg: Puterea amorului	250
Suedia: Cântec popular: Mica Christina	251
Danemarca: Cântec popular: Omul apelor	252
Scotia: Robert Burns: Ochii albaștri	254
Irlanda: Thomas Moore: Maria	269
Britania franceză: Cântec popular: Cearta	270
Francia: Adolphe Nouville: Asta-î tot?	271
idem idem Don Juan	279
Ungaria: Petöfy: Gelosia	280
idem idem Scrisoarea de amor	281
Grecia: Cântec popular: Cine ne-a văzut?	280
idem idem Seamănul său	282
Spania: Gil Polo: Orbirea	281

VI LITERATURI POPULARE

Al. A. Macedonski

Serbia: Legenda Libertății	212, 228
--------------------------------------	----------

B. Florescu

Italia: Povestea Cărpaciului (traducere)	221
Rusia: Ceī donū amici (traducere)	345

